

ЕМПАТІЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ЛОГОПЕДА

Колодій Вікторія Василівна,

здобувач вищої освіти, магістр
соціально-психологічного факультету
viktoriokolodij69@gmail.com

Стахова Ольга Олександрівна,

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології, логопедії та інклюзивної освіти
stakhova.ol@gmail.com

Житомирський державний університет
імені Івана Франка, Україна

Професійна діяльність логопеда є складною поліфункціональною діяльністю, у якій поєднується як управлінська, виконавська, так і комунікативна складова, а також інноваційна спрямованість у використанні новітніх логопедичних і виховних технологій, пов'язана з необхідністю приймати нестандартні рішення в умовах змін, які висуваються специфічними вимогами до його особистісно-професійних якостей. Логопед потребує здатності до прогнозування різних варіантів ситуацій під час спілкування. Тому його професійна діяльність, з одного боку, залежить від об'єктивних умов, а з іншого – від способів реалізації «внутрішніх характеристик особистості» [8, с. 3].

Однією з провідних, необхідних сучасному логопеду професійних характеристик, є емпатія, яка виступає головною умовою ефективної міжособистісної взаємодії фахівця з дітьми та їх батьками.

Вперше поняття «емпатія» введено в науку зарубіжним дослідником Е. Тітченером, який визначив її як «... осягнення емоційного стану, проникнення в переживання іншого» [6, с. 98].

З позиції Л.П. Журавльової, «емпатія – це психічний процес, спрямований на моделювання внутрішнього світу переживань людини, що сприймається нею» [4, с. 25].

На думку С.П. Дерев'яненко, «емпатія – це психічна якість, емпатійна реакція у відповідь на стимул» [3, с. 71].

О.І. Власова розуміє під емпатією «... здатність і властивість особистості, яка розкривається в умінні давати безпосередню емоційну відповідь на переживання іншого, яка включає рефлексію внутрішніх станів, думок і почуттів самого суб'єкта емпатії» [1, с. 76].

Як бачимо, емпатія є соціально-психологічною властивістю особистості, що являє собою сукупність таких здібностей індивіда, за допомогою яких ця властивість розкривається. До них Д.Ю. Гнездилов відносить:

- здатність емоційно реагувати на переживання іншого;
- спроможність розпізнавати емоційні стани іншого;

- уміння думками переносити себе в думки, почуття і дії іншої людини;
- здатність використовувати способи взаємодії, що полегшують страждання іншої людини [2, с. 24].

Особливості прояву емпатії обумовлюються ціннісними орієнтаціями, системою відносин й особливостями світогляду особистості. Якщо індивід характеризується егоцентричною мотивацією та ціннісними орієнтаціями, ядро яких складають цінності особистого блага за рахунок блага інших, то він відчуватиме особистісний дистрес, коли бачитиме страждання іншого. Індивід, що має просоціальну мотивацію і у нього в пріоритеті цінності благополуччя іншого, буде відчувати співчуття, якщо виявиться свідком неприємних переживань іншої людини [6, с. 104].

Як показав проведений нами теоретичний аналіз літературних джерел, зокрема праць М.Ю. Заушнікової, В.А. Кисличенко, Н.І. Мовчан, Л.М. Томіч та ін., емпатія є специфічною активністю логопеда, яка проявляється у формі емпатійного контакту з дітьми. За такого контакту діти можуть розкриватися повніше як партнери по спілкуванню, і це сприяє їх індивідуальному розвитку. Досягаючи відчутних, особисто значущих результатів у виконанні завдань, що позитивно (емпатійно) оцінюються логопедом, дитина переживає задоволення.

На думку В.А. Кисличенко, «емпатійний» логопед здатний відчувати внутрішній світ дитини, усвідомити важливість її почуттів, побачити її переживання, а також проявити до неї співчуття. Емпатійність логопеда значно сприяє процесу особистісного розвитку та удосконаленню дитини. Водночас здатність логопеда до прояву емпатії – це важливий фактор його соціально-психологічної адаптації у професійній діяльності, який також забезпечує досягнення професійного успіху. Емпатія сприяє тому, що майбутній логопед може збалансувати міжособистісні відносини, які сприяють прискоренню його адаптації до обраної професійної діяльності [5, с. 57].

Н.І. Мовчан, вбачаючи у здатності до емпатії професійно важливу якість, відзначає, що вона є невід'ємною складовою професійної майстерності логопеда, яка сприяє налагодженню його взаєморозуміння в спілкуванні з учасниками корекційного процесу та прогнозує усі наслідки означеної взаємодії й знаходить ефективні засоби впливу у процесі спілкування [7, с. 38].

Таким чином, комунікація логопеда з широким колом людей (діти з порушеннями мовлення, їх близькі, інші фахівці освітнього закладу) вимагає від нього мистецтва спілкування. Відкритість, чутливість до соціальних емоцій і моральних почуттів, вмінням відчувати, розпізнавати й передбачати емоційні стани інших, виражати своє співчуття в діях, спрямованих на посилення благополуччя людей – це ті характеристики, що необхідні сучасному логопеду у його професійній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Власова О.І. Психологія соціальних здібностей: структура, динаміка, чинники розвитку. Київ, 2009. 308 с.
2. Гнездилов Д.Ю. Особливості внутрішньої структури емпатії. *Наука і освіта*. Одеса, 2013. № 2. С. 22-26.

3. Дерев'яненко С.П. Характеристики емпатії студентів-психологів. *Вісник ЖДУ*. Житомир, 2016. № 126. С. 70-74.
4. Журавльова Л.П. Психологія емпатії: монографія. Житомир, 2007. 328 с.
5. Кисличенко В.А. Логопедичний супровід сім'ї, в якій виховується дитина з порушеннями мовлення: дис. канд. пед. наук: 13.00.03. Київ, 2011. 216 с.
6. Максименко С., Максименко К., Главник О. Емпатійний розвиток дитини. Київ, 2011. 182 с.
7. Мовчан Н.І. Емпатія як невід'ємна складова професійної майстерності логопеда. *Дефектолог*. Київ, 2014. № 3. С. 36-39.
8. Рібцун Ю.В. Науково-теоретичні аспекти професійної діяльності вчителя-логопеда. *Логопед*. Київ, 2012. № 1 (13). С. 2-7.
9. Томіч Л.М. Емпатія як складова особистісного потенціалу вчителя-логопеда. *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова*. Київ, 2014. № 10. С. 251-256.